



aan de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs Cultuur en Wetenschappen  
c.c. minister mevr. M. Bussemaker, staatssecretaris Dhr. S. Dekker

betreft: schoolleiders en passend onderwijs voor vluchtelingenkinderen

Amsterdam, 6 april 2016

Geachte leden van de Kamercommissie,

**Waarvoor wij uw aandacht vragen.** Hoewel de staatssecretaris U in zijn brief van 1 april meldt, dat de meeste in Nederland verblijvende vluchtelingenkinderen inmiddels onderwijs volgen, vragen wij uw aandacht voor de organisatie en continuïteit van het onderwijs voor deze kinderen.

Schoolleiders zijn in staat om voor die continuïteit te zorgen. Ze bouwen daarbij voort op ervaringen met eerdere groepen nieuwkomers in het onderwijs. Ze zorgen voor het samenwerken 'rond de klas' - in de school, met andere scholen, in regionale samenwerkingsverbanden en in het lokale sociale domein - dat vluchtelingenkinderen helpt om zich voor te bereiden op hun toekomst in onze samenleving. Schoolleiders moeten in staat worden gesteld om dit werk te doen. Daarvoor is het nodig dat zij hun ervaring en deskundigheid (daarbij ook die van leraren vertegenwoordigend) kunnen delen. Ze moeten ook meer invloed krijgen in de besluitvorming over vluchtelingen- en nieuwkomersopvang, in samenspel met COA, gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden.

### **En wel om de volgende redenen**

*Kinderen hebben baat bij het volgen van aaneengesloten onderwijs, op vaste en vertrouwde plekken. Voor vluchtelingenkinderen geldt dat in het bijzonder (in lijn met de Salamanca-statements over inclusiviteit). Hiervoor is gerichte aandacht nodig, niet in het minst omdat onze samenleving de afgelopen tijd door de komst van vluchtelingen werd overvallen en de opvang op veel plekken werd (en moest worden) geïmproviseerd.*

De ondertekenaars van deze brief - docenten en schoolleiders, in diverse rollen verbonden aan de interuniversitaire NSO-CNA Leiderschapsacademie<sup>1</sup> - zijn sinds het afgelopen najaar met elkaar in gesprek over wat de vluchtelingencrisis voor het onderwijs betekent, in het bijzonder voor leidinggevendend aan onderwijsinstellingen. We constateren dat er veel *gaten* vallen - in de school, tussen scholen en rond de school - die gelukkig door schoolleiders worden opgevangen.

---

<sup>1</sup> De Nederlandse School voor Onderwijsmanagement is een stichting waarin vijf universiteiten samenwerken, te weten de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit Leiden, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit Utrecht. NSO is begin 2016 gefuseerd met de CNA Leiderschapsacademie en sindsdien een van de grootste aanbieders van masteronderwijs en nascholing voor schoolleiders in basis- en voortgezet onderwijs.

#### *a) in de school*

- er zijn grote verschillen in de aanpak van het NT2-onderwijs op scholen en geen vaste en vanzelfsprekende, door onderzoek onderbouwde taaldidactische methoden, leermiddelen enzovoorts.
- er zijn grote verschillen tussen wat náást het taalonderwijs wordt aangeboden, in het bijzonder wat betreft het aanpassen van onderwijs aan de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden van vluchtelingenkinderen.
- achtergrond is het ontbreken van een gemeenschappelijke visie en praktijk op dit terrein in Nederland, waardoor er weinig 'klaar staat' voor scholen waar vluchtelingenkinderen komen. Vaak voelt men zich op scholen *overvallen* door de organisatorische en onderwijsinhoudelijke keuzes die gemaakt moeten worden. Het kost schoolleiders zelfs al tijd en moeite om, bijvoorbeeld, de weg te vinden in het aanbod aan studiemiddagen en opleidingen dat via de mailbox binnenkomt.

#### *b) tussen scholen*

- vluchtelingenkinderen hebben een vluchtgeschiedenis achter de rug en moeten ook in Nederland nog vaak verhuizen. De instanties die daarover gaan wekken niet de indruk dat de onderwijskundige belangen van deze kinderen bij verhuisbeslissingen zwaar tellen.
- voor schoolleiders betekent het verhuizen van vluchtelingenkinderen, dat - vanwege de hiervoor genoemde gevarieerdheid in het onderwijsaanbod - geen doorlopende leerlijnen bestaan, geen vanzelfsprekend betrouwbare informatie 'meereist' naar de nieuwe plek en het dus veel extra tijd en moeite kost om informatie 'door te laten komen' en een nieuw passend onderwijsaanbod aan te kunnen bieden.
- vanwege de opstarttijd van vluchtelingenonderwijs hebben kinderen vaak geen onderwijs in de eerste maanden na verhuizing. Scholen staan dan onder druk om die onderbreking zo kort als mogelijk te laten duren. Schoolleiders doen hun best, samen met gemotiveerde leraren, om daarvoor te zorgen.
- er zijn grote verschillen tussen wie er op lokaal niveau de bestuurlijke verantwoordelijkheid neemt voor vluchtelingenonderwijs: schoolbesturen of samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs. Vreemd genoeg zorgt ook dubbelzinnigheid van regelgeving voor die situatie: vallen vluchtelingenkinderen onder 'passend onderwijs'?

#### *c) tussen scholen, lokaal bestuur en andere instanties*

- het is - vanwege dat laatste - in veel gemeenten niet vanzelfsprekend wie op welke titel vanuit het onderwijs meedenkt met gemeenten over opvangmogelijkheden van vluchtelingen, bijvoorbeeld tijdens onderhandelingen daarover met het COA en het Rijk.
- die onduidelijkheid kost tijd en leidt voor scholen tot lange perioden van ongewisheid ('...je weet niet wat er aan komt', horen wij telkens weer). Scholen worden daarom vaak overvallen door de uitkomst van de onderhandelingen over huisvesting en opvang, waardoor de opstarttijd van vluchtelingenonderwijs langer duurt dan nodig.
- het is voor vluchtelingenonderwijs belangrijk om de verbinding te kunnen maken met jeugdzorg, voorzieningen op het gebied van peuter- en volwassenenonderwijs en - zeker als het gaat om oudere kinderen - structuren op het gebied van de participatiewet. Vanwege de recente decentralisaties zijn veel (lokale) structuren op deze terreinen echter nog in beweging, lastig te vinden en moeilijk aan te spreken.
- het ontbreken van duidelijke structuren voor (jeugd)zorg, participatie en volwassenenonderwijs is in het bijzonder een probleem voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen, die vanwege hun leeftijd vaak maar kort leerplichtig zijn, op hun 18e uit jeugdzorg- en voogdijvoorzieningen vallen en dus zéér snel grote stappen moeten zetten naar een toekomst in de Nederlandse samenleving. De ervaring van schoolleiders is dat het organiseren van doeltreffende support rond deze kinderen vaak eigenlijk alleen slaagt als daarvoor tijdig informele verbanden worden gevonden.

- het organiseren en onderhouden van (lokale) werkcontacten rond de school vraagt extra moeite omdat onderwijs voor vluchtelingen - onder invloed van (rijks)middelenstromen én schaarse expertise - in veel regio's op geconcentreerde plaatsen aangeboden wordt. Dit bemoeilijkt het betrekken van ouders bij het onderwijs, het inschakelen van begeleiders in de eigen taal (bijvoorbeeld gevluchte leraren) en het tot stand brengen van contacten tussen nieuwkomers met Nederlandse kinderen en hun ouders.

**Ons verzoek.** Continuïteit in onderwijs en zorg is van belang voor vluchtelingenkinderen. Naarmate leraren en schoolleiders in samenwerking met de ouders, de gemeenschap en het opvangsysteem erin slagen om een veilige leeromgeving te creëren, komen deze kinderen snel en goed in hun natuurlijke leerstand. Ze *genieten* dan onderwijs, letterlijk, precies waar het recht op onderwijs voor bedoeld is. Continuïteit dient ook een belang op langere termijn, nl. betere voorwaarden voor maatschappelijke integratie. Uitkomsten van buitenlands onderzoek wijzen uit dat de succesvolle weg daarheen gekenmerkt wordt door:

- het betrekken bij het onderwijs van ouders en andere gezinsleden;
- het samenwerken met instanties buiten de school, waaronder de lokale overheid;
- en het versterken van relaties tussen nieuwkomers en de maatschappelijke omgeving van de school.

Wij merken dat schoolleiders graag aan deze zaken werken, maar te vaak met weinig tijd en ook nog eens terwijl ze 'het wiel uitvinden' en daardoor kansen missen. Het is nodig hen in dit werk te ondersteunen. Er zouden *studiebeurzen* moeten zijn voor bijscholing, bijvoorbeeld studiereizen om buitenlandse ervaringen te leren kennen. *Praktijkonderzoek* - 'wat werkt er en wat werkt er niet?' - kan zorgen dat geleerd wordt van ervaringen en best practices verspreiding vinden. Belangrijk is vooral dat schoolleiders *sneller worden betrokken bij de voorbereiding* van opvang- en huisvestingsbesluiten door COA en gemeenten. Wij verzoeken u om daar in uw overleg met de bewindspersonen op aan te dringen.

Desgevraagd lichten wij deze brief graag toe, contactpersoon is [j.hendriks@nso-onderwijsmgt.nl](mailto:j.hendriks@nso-onderwijsmgt.nl) (06-51327345).

met vriendelijke groet,

mevr. prof. dr. F. Geijsel  
hoogleraar onderwijsleiderschap UvA  
directeur NSO/CNA leiderschapsacademie

prof. drs D. van Veen  
hoofd Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg

mevr. G. de Wit, NSO MEM 1991  
projectmanager mbo  
Voorzitter OM+ (bestuur alumni NSO)

dr. J. Hendriks  
docent NSO/CNA leiderschapsacademie

mevr. dr. V. März  
universitair docent, Universiteit van Amsterdam

mevr. C. Mesman, MA  
opleider en adviseur NSO/CNA  
leiderschapsacademie

J. Spitteler  
opleider en adviseur NSO/CNA  
leiderschapsacademie

mevr. drs. A.P. Smits  
rector Stedelijk Dalton College, Alkmaar

H.W.M. Clemens, RDO  
directeur Heumensoordschool - primair  
onderwijs

J. Eliens  
directeur Leonardo da Vinci-college, Leiden

P. Smit  
schooldirecteur, Middenmeer

A. van Steenis  
rector Kaj Munk College, Haarlemmermeer

mevr. J. Kolk  
emeritus directeur Amstelronde  
(september 2015, samenwerkingsverband  
PO Amstelveen)